

POZSONYI FERENC — VÖRÖSGÁRDISTA ÉS VÖRÖSPARTIZÁN

Maria Fortusz

1961. MÁRCIUS 22-ÉN a „Vecsernij Novoszibirszk” c. újságban egy cikk jelent meg a következő címmel: „Vendégek Magyarországról”. Az újsághír nagy érdeklődést váltott ki sok szovjet emberben, akik a polgárháború éveiben vállalva harcoltak magyar dolgozókkal a Vörös Hadseregben. A magyar tudósok címére levelek érkeztek. A levélírók javasolták, hogy gyűjtsenek visszaemlékezéseket és felajánlották segítségüket a dokumentumok felkutatására.

Ezek a körülmények tették bizonyos mértékig lehetővé, hogy felidézzük egy bátor ember élettörténetét. Ő egyike volt annak a 80 000 magyar dolgozónak, akik aktívan résztvettek a polgárháborúban, bátran és kitartóan harcoltak a fehérgárdisták és az intervenciósök ellen, akik minden erejükkel, hűségesen szolgálták a proletárforradalom ügyét Oroszországban.

Pozsonyi Ferenc becsülettel és önfeláldozóan harcolt a szovjethatalom védelméért Szibériában, résztvett a kulák-bandák leverésében, energikusan dolgozott minden poszton, ahová őt a szovjethatalom állította. Odaadással küzdött a Nagy Honvédó Háború éveiben a szovjet hazáért, a hitleri fasizmus ellen.

Íme, a következőket sikerült megtudni ennek a harcos forradalmárnak példamutató, szerény életéről.

Pozsonyi Ferenc 1897. június 15-én született Magyarországon, Mohácson. Apja — Pozsonyi Ferenc — ezekben az években írnokként dolgozott a földhivatalnál és a telekkönyvi hatóságnál.

Előttünk fekszik a másolat arról a saját kezűleg kitöltött kérdőívről, amelyet Pozsonyi 1933-ban adott be a Bratszki Kerületi Tanácshoz. Ebből tudjuk, hogy 8 gimnáziumot végzett és 1915-ben beiratkozott Budapesten az egyetem jogi karának I. évfolyamára, azonban csak egy félévet járt, utána önként belé-

pett az osztrák—magyar hadseregbe. A keleti (orosz) frontra került, ahol hamarosan megsebesült és fogságba esett. Pozsonyi így írt életének erről a szakaszáról:¹

„Az első imperialista világháború alatt mint az osztrák—magyar birodalom állampolgára az osztrák hadsereg soraiban harcoltam Oroszország ellen. 1916. augusztus 7-én megsebesültem. Egy „Maxim” géppuska 11 lövedéke talált el. Fogságba estem. 1917 március végén — bár alig tudtam két mankóval mozogni és nyílt sebeim voltak — beosztottak egy lábadozókból összeállított hadifogoly-szállítmányba, Szibériába irányítottak. Április közepén már a krasznojarszki hadifogolytáborban voltam...”

A fiatal önkéntes, aki megismerte a háború minden borzalmát, a súlyos sebesülés kínjait és a majdnem 10 hónapi hányódást egyik hadifogolykórházból a másikba, végül a krasznojarszki hadifogolytáborba került, ahol ekkor már sokezer különböző nemzetiségű, foglalkozású, különböző politikai és vallási meggyőződésű ember volt.

Hogy milyen volt a hadifoglyok helyzete ezekben a cári táborokban — jól jellemzi maga Pozsonyi.

„Sötét, nyirkos, foglyokkal telezsúfolt földbevált kunyhó. Hihetetlen hőség, millió poloska és más féreg...”

És éppen itt kezd Pozsonyi Ferenc mind közelebről megismerkedni az osztályellentétek valódi lényegével, itt ismeri meg az osztályharc bolsevik programját, éppen itt a táborokban járja „politikai egyetemének” első évfolyamát. Saját szemével látja, hogy csak a bolsevikok forradalmi programjának megvalósítása hozhatja meg a régen várt szabadságot az orosz proletariátusnak, és nemcsak az orosz proletariátusnak, hanem nekik is, különböző országok hadifoglyainak, és nyithatja meg az utat az új élethez, a szabadsághoz, a függetlenséghez. Pozsonyi bátran a proletárforradalom oldalára áll és egész életére a szovjethatalom, minden dolgozó hazájának hős védelmezőjévé válik.

Pozsonyi maga mondotta: „... ezekben a barakkokban szerztem az első forradalmi gyakorlatot... 1917 júniusában az elvtársak tanácsára a városba mentem és „Kuznyec” nevű kisebb őrhajóra szegődtem matrónak. Azután a „Szpartak” nevű,

¹ A „Bolsevik Kolhozokért” c. újság (az Összoroszországi Kommunista [bolsevik] Párt Bratszki Kerületi Végrehajtó Bizottságának és a kerületi szak szervezeti bizottságnak hivatalos lapja) 1935. január 31-én megjelent 4/25. számában.

hasonló hajóra mentem át, ahol kikötő- és hajómunkások társaságába kerültem ...”

Pozsonyi Ferenc már 1917 decemberében belépett a Vörös Gárda tagjainak sorába és aktív felvilágosító munkát végzett hadifogoly honfitársai között a Vörös Gárda feladatairól és a proletárforradalom győzelméért vívott harcról. Pozsonyi a magyarok közötti munka megkönnyítése érdekében átmegy a hajóról a krasznójarszki katonai raktárba, ahol hamarosan a raktárban dolgozó magyar csoport vezetőjévé nevezik ki.

1918. május 25-én az imperialisták által ösztönzött fehérgárdisták és fehér csehek a Volga-vidéken és az Uralban ellenforradalmi felkelést robbantottak ki. Sikerült elfoglalniok több várost, Zlatousztot, Jekatyerinburgot, Petropavlovszkot, Tomszkot, Kurgánt, Omszkot, Vlagyivosztkot és más városokat. A krasznójarszki vörösgárdisták egyenlőtlen harcba bocsátkoztak a lázadókkal.

„... A fehérek túlereje és haditechnikai fölénye nyilvánvaló volt — írja Pozsonyi —. Különösen elkeseredett harcok dúltak a front marinszki szakaszán, Bogotol alatt. A Vörös Gárda osztagai több sikertelen összecsapás után visszatértek Krasznójarszka. 1918. június 18-án azonban a várost harc nélkül feladták, a még megmaradt vörösgárdisták pedig, élükön a Kormányzósági Végrehajtóbizottsággal, lehajóztak a Jenyiszejen. Magukkal vitték a hajók és az uszályok nagy többségét, a katonai felszereléseket és különböző értékeket. A Molcsevszkij ezredes parancsnoksága alatt működő tiszti osztag azonban Monasztirszkoje falunál (Jenyiszejszk várostól északra) utolért és szétvert bennünket, többségünket pedig fogságba ejtett ...”

Pozsonyi, aki akkoriban a Kuznyecov és Markovszkij krasznójarszki bolsevikok parancsnoksága alatt álló vörösgárdista osztag közkatonája volt, megsebesült a Monasztirszkojénél lefolyt harcokban és a többiekkel együtt a fehérek fogságába esett.

1918. június 27-én a fehérek a foglyulejtett vörösgárdistákat Krasznójarszka szállították. Ugyanezen a napon este az 5. sz. dereglyén, ahol a foglyok tartózkodtak, megjelent Korotkov rendőrfőnök a fehérgárdisták és a fehér csehek különítményével. Megkezdődött a letartóztatottak személy szerinti kihallgatása és borzalmas verése. Később még egy fehér cseh osztag és egy kozák század érkezett a kikötőbe.

„... A csehek és a kozákok — emlékezik vissza Pozsonyi — felsorakoztak a hajóról kivezető pallón és a hajólépcső mindkét oldalán. Minden fogoly vörösgárdistanak e között a sorfal között kellett átmennie, jégesőként záporozó kan-

csuka, szablya, puskatús ütések, ökölcsepások közepette. Lent a parton egy másik cseh és kozák csapat várt ránk és folytatta a verést. A hajótérből ötösével jöttünk ki. Én az utolsó előtti ötös csoportba kerültem, mivel sok vért vesztettem attól a nehéztől, amelyet az esti kihallgatáson kaptam. A partra vezető egész út vérrel volt borítva, a parton pedig, ahol sorba állítottak bennünket, a föld tele volt véres foltokkal, pontosabban vérrel. A kikötőtől a börtön kb. 3 km-re volt. A csehek és a kozákok kettős láncba fogtak bennünket, mindnyájunkat elvittek, miközben állandóan kancsukával, puskatussal, szablyával vertek. Útközben a kozákok kiragadták sorainkból a Vörös Gárda legjobb vezetőit, Markovszkij, Pecserszkij és Lebegyev elvtársakat, vadállati módon megkínózták, majd szemünk láttára megölték őket. Pecserszkij elvtársat egy nyereghez kötött pályván hurcolták végig a városon. A börtön udvarán levetkőztettek bennünket, ott hagytak egy szál fehérneműben, majd búcsúzóul mégegyszer állati kegyetlenséggel megvertek bennünket és átadták a felettes hatóságnak, amely a tárgyalásig szintén nagy gyakorlatra tett szert kínzásunkban. A fehérek fogságába esett 264 vörösgárdista közül tizenötöt agyonlőttek. Közöttük voltak olyan ismert krasznojarszki bolsevikok is, mint Kuznyecov, Vejnbau, Bograd, Fortag, Fihter és mások. A többieket különböző időtartamú börtönbüntetésre és kényszermunkára ítélték. Engem 5 év kényszermunkára ítélték...”²

A fiatal szovjetköztársaságot a fehérgárdista lázadás továbbbi terjedésének nagy veszélye fenyegette. Ezért a szovjet kormány 1918 augusztusában létrehozta a Keleti Frontot. Az Uralba és Szibériába irányították a Vörös Hadsereg újonnan létrehozott egységeit. Ez a front lett a fehér kozákok és fehér csehek elleni harc főbb színtere. V. I. Lenin rámutatott, hogy éppen a keleti fronton dől el az Októberi Forradalom sorsa. Lenin bölcs utasításait követve a keleti front csapatai megalakulásuk után azonnal döntő támadásba mentek át a fehérek ellen. A Vörös Hadsereg sikereiről szóló hírek a börtön falain is áthatoltak és sok letartóztatott, köztük Pozsonyi is, mind gyakrabban kezdett gondolkodni azon, hogyan lehetne meg-

² Pozsonyi letartóztatását két dokumentum is igazolja. 1. Az SzKP Területi Bizottságának Krasznojarszki Pártlevéltára 1961. június 8-án 238. számon közli: „A krasznojarszki Területi Pártbizottság Levéltárának dokumentumai szerint a Krasznojarszki Kormányzósági börtönben 1918. június 19-től fogvatartott politikai foglyok névsorában szerepel Pozsonyi Ferenc.”

2. A Krasznojarszki Területi Állami Levéltára 1961. június 13-án 190. sz. alatt a következőket közli:

„A Krasznojarszki Kormányzósági börtönben 1918–1919-ben lévő politikai foglyok jegyzékében 383-as számmal szerepel Pozsonyi Ferenc”.

szökni és minél gyorsabban csatlakozni a harchoz, övéik oldalán. Erre gondolva — Pozsonyi egyre kereste a szökésre alkalmas pillanatot. Egy alkalommal Pozsonyi felhasználta azt, hogy munkára küldték, belopódzott a raktárba, ott elrejtőzött és megszőkött. Krasznajarszktól északra menekült a tajgába, elért Acsinszk városáig és ott újra bekapcsolódott az aktív munkába és harcba.

Íme egy részlet egy volt komszomolista, a jelenleg nyugdíjas Luszberg-Szurkova Olga Vasziljevna elvtársnő visszaemlékezéseiből, aki azokban az években Acsinszkban dolgozott:

„... Pozsonyi Ferencsel 1918-ban találkoztam Acsinszkban, ahol bátyám, Szurkov Nyikoláj Vasziljevics akkoriban a Forradalmi Katonatanácsnál dolgozott és egyben az „Internacionale” klub vezetője is volt, ahol nagy munka folyt a katonai táborban levő hadifoglyok körében. Néhányezer fogoly volt, köztük sok magyar. Egy nagy csoport igen aktív volt. A propagandamunkát Zalka Máté, a tehetséges szónok, a harcos forradalmár vezette. Pozsonyi F. kitűnt az „Internacionale” klub kulturális-felvilágosító munkájában. Vonzó, szerény és igen szégyenlős fiatalember volt. Lehet, hogy az utóbbi azzal magyarázható, hogy akkor még rosszul beszélt oroszul.”

„Bármikor mentem a klubba — a bátyám megbízásából elég gyakran fel kellett keresnem, szinte minden nap — Pozsonyit mindig ott találtam valamilyen munka közben.”

„Azonban hamarosan nehéz napok következtek. A fehérgárdisták arcvonala közeledett Acsinszkhoz. Egyik osztag a másik után indult a frontra. Nem merném bizonyosan állítani, de úgy hallottam, hogy Pozsonyi akkor szintén a frontra ment...”

Ugyanakkor, amikor a Vörös Hadsereg csapatai a keleti fronton folytatták támadásukat a fehérgárdisták ellen, amikor csapatokat mértek a fehér kozákokra és csehekre, mélyen Szibériába és a Távols-Keletre szorítva vissza őket, a fehérek hátában aktivizálódtak és eredményes harcot folytattak a vörös partizánok. Pozsonyi Ferencnek sikerült belépnie az egyik híres partizánegységbe, amely a minuszinszki járásban működött Scsetyinkin és Kravcsenko elvtársak parancsnoksága alatt. Pozsonyi így emlékezik vissza:

„Beléptem a partizánegységbe, hogy harcoljak az imperialisták, a fehérek ellen, minden dolgozó hazájáért, az én új hazámért. Azt az időt, amelyet Scsetyinkin egységében töltöttem, életem legboldogabb szakaszának tartom. Az egységben a hangulat kitűnő volt. Soha nem kételkedtünk abban, hogy

győzni fogunk. A parasztlakosság minden segítséget megadott nekünk. A Kolcsak által behívott parasztok és munkások egész századokkal álltak át a mi oldalunkra...”

Valószínű, hogy Pozsonyi Ferenc a Scsetyinkin partizánosztágában eltöltött időt nemcsak azért tartja élete legboldogabb időszakának, mert aktívan harcolt a fehérek ellen, hanem azért is, mert éppen ebben az egységben vették fel őt a dicsőséges Kommunista Párt soraiba. [OK(b)P.] A fiatal kommunista azért is büszke lehetett az egység harci tevékenységében való részvételére, mert a Scsetyinkin partizánegység fenyegető erőt képviselt az ellenség hátszögében és a fehérgárdisták és intervenciócsokok elleni elszánt harca aktív segítséget nyújtott a Vörös Hadseregnek, a kolcsakisták szétzúzásában. Pozsonyi így emlékezik vissza:

„Az ellenség a forradalom tüzebe került. Menekült vasúton minden irányba. A tisztek kis csoportokban igyekeztek délre, hogy az acsinszki és minuszinszki járáson keresztül eljussanak a határon keresztül Mongóliába.”

„A harcok közül a Novoszelovónál vívott harc maradt a legemlékezetesebb számomra, amelyben teljesen szétvertük az 1. Jenyiszjeji fehér kozák ezredet és gyorsan előrenyomultunk Acsinszk felé, hogy egyesüljünk a Vörös Hadsereg reguláris egységeivel. Egységünk a fehérgárda maradványaival a Vörös Hadsereg megérkezéséig harcolt...”³

Befejeződött a kolcsakista uralom szétzúzása. A sebesülések, a börtön, a vesszőzések, a verések, az éhezés és hideg, a hosszú, kemény harcokban való részvétel nem múlt el nyom

³ A levéltári iratok és visszaemlékezések között kutatva két lakonikus rövidségű igazolást találunk, amelyet két volt partizánosztágbeli bajtársa adott Pozsonyi Ferencnek. Ezeket az igazolásokat az Irkutszki Területi Állami Levéltártól megkaptuk. A következőket tanúsítják:

1. 1931. május 21-én, alulírott Glodek Iván Vladiszlavovics, a minuszinszki fronton harcoló Scsetyinkin egység volt partizánja ezennel megerősítem, hogy Pozsonyi Ferenc 1919. szeptember 1-től 1920. március 16-ig valóban Scsetyinkin vörös partizánosztágának tagja volt és részt vett a fehér kolcsakista katonai egységek ellen vívott harcokban. Glodek Iván Vladiszlavovics, a Scsetyinkin egység volt partizánja, a Vosztszibgosztorg Szretjenszki területközi osztályának vezetője, az SzK(b)P tagja. Személyi igazolványának száma: N. 255; kiállította a Krasznojarszki Városi Tanács 1930. szeptember 12-én.
Jelzet: 559. fond. 898. üi., 3. lap.

2. 1931. május 28-án, alulírott Triskina Pelageja Mihajlovna, a minuszinszki fronton harcoló Scsetyinkin egység volt partizánja ezennel megerősítem, hogy Pozsonyi Ferenc 1919. szeptember 1-től 1920. március 16-ig valóban a Scsetyinkin vörös partizánegység tagja volt és részt vett a fehér kolcsakista katonai egységek ellen vívott harcokban. Triskina Pelageja Mihajlovna, volt Scsetyinkin osztágbeli partizán az OK(b)P tagja. Tagkönyvének száma: No 1040186. Személyi igazolványának száma: No 209; kiállította az Irkutszki Városi Tanács 1930. június 19-én.
Jelzet: 559. fond. 898. üi., 5. lap.

nélkül Pozsonyi Ferenc egészségi állapota felett. Betegeskedni kezdett, majd később orvosi vizsgálatnak kellett alávetni őt.⁴

A fehér kolcsakista uralmat ezekben az években már szétzúzták, de a harc Szibériában továbbra is teljes erővel folyt a még megmaradt fehérgárdisták, mindenfajta ellenforradalmárok, kémek, banditák ellen. És Pozsonyi Ferencet, a fiatal kommunistát oda küldték dolgozni, ahol tudására és tapasztalatára, energiájára, bátorságára az adott pillanatban a legnagyobb szükség volt. Kezdetben egy rövid ideig a rendőrségen dolgozott, majd kinevezik kommandánsnak és titkárnak a Minuszinszki Járási Rendkívüli Bizottsághoz (UCSEKA), amelynek feladata az ellenforradalom, a spekuláció, a banditizmus és a hivatásos bűnözők elleni harc volt. Pozsonyi Ferenc munkásságának ezt az időszakát munkatársainak nagyszámú visszaemlékezése, több dokumentum jellemzi a legjobban.

Makszim Szilvesztrovics Pronyevics volt vörösgárdista és a Minuszinszki Járási Cseka vezetője — ma nyugdíjas — így beszél erről:

„...Pozsonyi Ferenc elvtárs magyar csekista tevékenységéről felvilágosítást tudok adni abból az időből, amikor együtt dolgoztam vele 1920 májusától szeptember 20-ig, a Minuszinszki Járási Csekánál, majd 1920. szeptember 20-tól 1921 márciusáig a Minuszinszki Politikai Irodánál (1920. szeptembertől a Járási Cseka nevét Politikai Iroda névre változtatták, amely azonban ugyanazt a funkciót töltötte be, mint a Járási Cseka).

Abban az időben Szibériában, így a minuszinszki járásunkban is, megfeszített harc folyt az ellenforradalmi erők ellen, amelyek akkoriban különösen aktív tevékenységet folytattak. Az ellenforradalmárok összeesküvést szöttek a szovjet-hatalom ellen, fehérgárdista bandákat szerveztek. A Járási Cseka és a Politikai Iroda munkatársainak a legkönyörtelenebb harcot kellett folytatniuk az összeesküvők és a banditák ellen.

Így 1920. október végén a minuszinszki járásban leleplezö-

⁴ Előttünk fekszik a Minuszinszki Orvosi Bizottság 1920. március 8-án kiadott, 234. sz. orvosi bizonyítványának másolata, amely így hangzik:

„Beosztása, egysége, teljes neve és kora: Zatub Antes parancsnok segéd-tisztje, Pozsonyi Ferenc, 22 éves.

Kormányzóság — járás: Ausztria-Magyarország, Szentes.

Mai napon a Minuszinszki Katonai Kórházban egészségi állapota megvizsgáltatott.

A kórisme és a Népbiztosok Tanácsa 1918. február 12-i rendeletének 24. pontja alapján

Szolgálatra alkalmas — katonai szolgálat alól felmentve.

Gyalogosan menetelni, — tud.

Minuszinszki, 1920. március 8.

Orvosi bizottság elnök: (aláírás)

Tagok: (aláírás)

Katonai hatóság képviselője: (aláírás) ...”

dött egy összeesküvés, amelyet a helyi eszerek és a volt fehérgárdista büntető különítmény tagja, Zanyin szervezett. Az összeesküvők célja a szovjethatalom megdöntése volt. Le akartak számolni a helybeli kommunistákkal, a komzomolistákkal és a tanács dolgozóival. A járásban akkoriban ezen a Zanyinon kívül Aliferov, Bazarkin, Szolovjev és más fehérgárdista és fehérgárdista bandák is tevékenykedtek. Mivel jól ismerték a forradalom iránti hűségét, hősiességét és lelkiismeretességét, szolgálatkészségét és szervezőképességét, így nem egyszer vezényelték őt a Járási Csekától és a Járási Politikai Irodától a járásba veszélyes operatív feladatokkal, amelyeket mindig becsülettel teljesített . . .”

Nem kevésbé érdekes visszaemlékezést közölt velünk Jelizaveta Vasziljevna Asztankova elvtársnő — régi veterán bolsevik, 1917 óta az SZKP tagja, jelenleg nyugdíjas — aki 1920-tól 1924-ig Szibériában dolgozott és közelről ismerte Pozsonyi Ferencet. Íme így emlékezik vissza:

„1920 júniusától kezdve Minuszinszkban az OK(b)P Krasznójárszki Terület Járási Pártbizottságán dolgoztam és akkor ismerkedtem meg egészen közelről és barátkoztam össze Pozsonyi Ferenc magyar kommunistával. Egészen 1924 végéig együtt dolgoztunk.

Pozsonyi Ferenc 1920 tavaszától a Minuszinszki Járási Csekánál dolgozott titkári beosztásban, később pedig egyidejűleg a kommandánsi tisztelet is betöltötte. Pozsonyitól tudom, hogy 1919—1920-ban ő szintén Scsetyinkin partizánegységében volt, majd az acsinszki rendőrségen tevékenykedett, később pedig Minuszinszkba jött dolgozni.

Minuszinszkban Pozsonyi gyakran felkeresett minket a járási pártbizottságon, barátjával Csirke Imrével együtt, aki szintén magyar, kommunista volt. Ismertettük velük a párthatározatokat, az utasításokat, a pártirodalmat, bevontuk őket különböző gyűlésekre, felvonulásokra és más pártmunkákra.

Városunk — Minuszinszk — csak 1919 szeptemberében szabadult fel a kolcsakista uralom alól, és 1920-ban még sok fehérgárdista és fehérgárdista banda működött a járásban: így például Zanyin, Aliferov, Bazarkin, Szolovjev és mások bandái. A Járási Cseka a járási pártbizottság vezetésével nagy munkát végzett a szovjetellenes fehérgárdista és kulák összeesküvések leleplezése és a felfegyverzett bandák megsemmisítése terén. 1920 őszén leleplezték a jobboldali eszerek és a fehérgárdista Zanyin összeesküvését, amelynek leleplezésében aktív szerepet játszott a csekista Pozsonyi. Minuszinszkban gondos ellenőrzést tartottak, megtisztították a várost a különböző szov-

jetellenes és gyanús elemektől, volt fehérektől, akik iratok nélkül vagy különböző hamis iratokkal és engedélyekkel megkísérelték elhagyni a várost.

Az iratok ellenőrzése az egész városban egyszerre, előre kigondolt terv szerint, szigorú titoktartás mellett, operatívan történt és a város egész lakosságára kiterjedt. Erre a munkára a Cseka nemcsak saját embereit mozgósította, hanem a helybeli kommunistákat, komszomolistákat, a tanácsi dolgozókat és a volt partizánokat is. A művelet előestéjén mindenkit összegyűjtöttek a Járási Cseka épületében és ott Pozsonyi elvtárs, akinek feladata volt az akció vezetése, ismertette a feladatokat, saját maga töltötte ki írógépen és osztotta ki nekünk a házkutatási és letartóztatási engedélyeket, jelölte ki az útvonalakat és osztotta ki a fegyvereket.

Ismeretes számomra — folytatta elbeszélését Asztankova —, hogy a Járási Cseka és a járási pártbizottság megbízásából Pozsonyinak gyakran kellett a járásba mennie kisebb osztagokkal, fontos operatív feladatok megoldására. 1920 novemberében a minuszinszki fehérgárdista bandák növekvő aktivitásának leküzdésére egy különleges kommunista különítményt hoztak létre volt partizánokból, kommunistákból, komszomolistákból és másokból. A katonai dolgokban jártas elvtársak mellett sok olyan újonc is akadt az osztagban, akik a fegyveres harcban teljesen gyakorlatlanok voltak. Az osztag parancsnokává Pozsonyi elvtársat nevezték ki, akinek rendkívül rövid idő alatt sikerült beosztottjaival elsajátíttatni a katonai ismereteket és így el tudott indulni velük a járásban levő bandák megsemmisítésére.

1920 decemberében Pozsonyi elvtárs különösen fontos feladatot kapott: ő lett annak a különleges osztagnak a vezetője, amelynek Minuszinszkból kellett mennie fegyverekért. Kemény szibériai fagyban, úttalan utakon kellett áttörni az osztagnak a tajgán keresztül (Minuszinszktól Acsinszkig mintegy 300 km az út), miközben ki voltak téve annak a veszélynek, hogy a hosszú úton fehérgárdista bandákba ütköznek.

Ennek a veszélyes, de számunkra nagyon fontos feladatnak a megoldása majdnem egy hónapig tartott. Ezek a vakmerő emberek fáradtan, kiéhezve, lerongyolódva, sőt néhányan közülük súlyos fagyási sebekkel tértek vissza vissza parancsnokuk, Pozsonyi vezetésével, de magukkal hoztak Minuszinszkba egy egész rakomány fegyvert, amelyre nekünk igen nagy szükségünk volt. A szállítmánnyal éppen az 1921-es újévre érkeztek meg.

1921 áprilisában Pozsonyi elvtárs újra felelősségteljes meg-

bízást kapott: a minuszinszki járás Karatuz nevű kozák falujában levő szovjetellenes összeesküvés leleplezését és felszámolását. Az összeesküvést fehér kozákok, kulákok és fehérgárdista tisztek szervezték. Céljük az volt, hogy Karatuz faluban felkelést robbantsanak ki, hogy megdöntsék a szovjethatalmat, leszámoljanak a kommunistákkal, a komszomolistákkal és a tanács dolgozóival, aztán pedig Minuszinszk ellen vonuljanak.

Az összeesküvés felfedésében segítettek a helyi kommunista sejt tagjai, volt partizánok, középparasztok és az „idegen” szegényparasztok. (Így hívták ezeken a helyeken azokat a parasztokat és mezőgazdasági munkásokat, akik más vidékről jöttek ide és nem tartoztak a kozáksághoz.) A felkelés napjára a húsvéti ünnepeket jelölték ki.

Egy éjszaka leforgása alatt Pozsonyi elvtársnak és osztágnak nemcsak a készülő felkelés vezéreit sikerült elfognia és letartóztatnia, hanem az összes összeesküvőket is. Az egyik legnagyobb helybeli kulák házában padlásán megtalálta az összeesküvők által előkészített fegyvereket és szovjetellenes röp-lapokat. A felkelést szétzúzták.

A fehérek Pozsonyit üldözni kezdték, az ellenük folytatott aktív harca miatt — meséli Asztankova elvtársnő. — Egy alkalommal este fehér banditák rálöttek az utcán. Ez 1921 júniusában történt. Átlőtték a köpenyét, szerencsére azonban nem sebesült meg. Másodszor 1921 augusztusában lőtték rá. Ekkor a banditák az ablakon keresztül lőttek be, közvetlenül a szobájába. A golyó horzsolta fejbőrét, erős égést és zúzódást okozott...⁵

Mindezek az elvtársak, akik ebben az időben ismerték Pozsonyi elvtársat, kiemelik rendkívüli bátorságát, tettekésségét, kitartását, szervezői és parancsnoki képességeit és ugyanakkor nagyfokú szerénységét, majdnem szégyenlősségét. Po-

⁵ Előttünk fekszik annak az igazolásnak a másolata, amelyet 1921. augusztus 27-i keltezéssel, 563. számmal a Minuszinszki Járási Munkás-paraszt Rendőrség Politikai Bizottsága adott ki és amely a következőképpen jellemzi Pozsonyi elvtársnak a Járási Csekánál végzett munkáját:

„Igazolás

Kiadva Pozsonyi Ferencnek arról, hogy ő valóban a Minuszinszki Járási Cseka szolgálatában állott 1920. május 3-tól szeptember 20-ig, ahol komendánsi és titkári beosztást töltött be. A Minuszinszki Járási Cseka — Politikai Irodává való átszervezésekor a Minuszinszki Politikai Iroda titkárává nevezték ki, mely tisztséget 1920. szeptember 20-tól 1921. augusztus 27-ig töltött be, egészen az OK(b)P KB rendelkezési állományába történt visszahívásáig. Pozsonyi elvtárs munkáját a Minuszinszki Járási Csekánál és a Politikai Irodánál töltött szolgálati ideje alatt igen pontosan végezte és kitűnt az ügyek kiváló ismeretével. Pozsonyi elvtárs politikailag teljesen megbízható és a Járási Csekánál és a Politikai Irodánál töltött idő alatt semmi elítélendő cselekményben nem vett részt.

A fent leírtakat aláírásunkkal és pecsétünkkel igazoljuk.

Eredetit aláírta: 3. sz. Különleges Osztály Parancsnoka.

Politikai Iroda Vezetője

(Jankovszkij)

Titkár (Szmirnov)...”

zsonyi elvtárs, bajtársai visszaemlékezései szerint ezekben az években egy, fiatalok számára létesített szálláson (Kommunista Komszomol Kommunában) lakott Minuszinszkban, a Gorkij utcában. Ezt a házat a Minuszinszki Járási Végrehajtó Bizottság jelölte ki külön a kommuna számára.

Pozsonyi elvtárs parancsnoka a Járási Csekánál és a Politikai Irodánál Pronyevics elvtárs volt, aki így emlékezik:

„... Gyakran megfordultam Pozsonyi Ferenc lakásán, nemcsak szolgálati ügyben, hanem úgy is, mint elvtárs. Majdnem minden látogatásom alkalmával ott találtam Pozsonyiné magyar barátait, akik abban az időben szintén szovjethivataloknál dolgoztak. Nagy tisztelettel vették körül Pozsonyit, ő pedig elvtársaival szemben mindig figyelmes, jószívú és együttérző volt. Egyszer éppen én is ott voltam, amikor gondolkodás nélkül adta oda egy vöröskatonának az utolsó fehérneműjét. Mindenét kész volt megosztani elvtársaival...”

Asztankova elvtársnő ehhez a jellemzéshez hozzáteszi még:

„A szálláson Pozsonyi Ferencet nagyon jó elvtársnak ismertük, kitűnt jószívúságával, becsületességével, finom viselkedésével. Nagyon sok segítséget nyújtott magyar honfitársainak, akik különböző tanácsokért fordultak hozzá, mint kulturált és oroszul jól beszélő emberhez...”

Végéhez közeledett a nehéz, tifusszal sújtott 1921-es év. A Volga-vidékről és az OSZFSZK más területeiről az éhezők és kiütéses-tífuszosok tömegei húzódtak Szibériába, megtömve a vonatokat, a vasútállomásokat és a kórházakat. A Kommunista Párt és a szovjet kormány minden meglévő erőt és eszközt ennek az új, a fiatal szovjetkőztársaságot fenyegető veszélynek a leküzdésére fordított. „Harcra fel mindannyian a tifusz ellen! A tifusztetű és az éhség nem győzheti le a forradalmat! Harcra fel mindannyian a pusztulás és az éhség ellen!” A bolsevikok jelszavai a plakátokról és az újságok lapjairól harcra hívták a népet az új, fenyegető veszély ellen.

Szibériában szintúgy, mint mindenütt az egész országban különleges kiürítési hivatalok alakultak az áttelepülők és az éhezők megsegítésére. Nem meglepő, hogy a helyi párt- és szovjetzervek tiszteletét és bizalmát élvező kommunista, Pozsonyi Ferenc a kiürítési szerveknél kapott megbízatást.⁶

⁶ A Jenyiszejszki Kormányzósági Kiürítési Hivatal 1921. október 1-én kelt 103. számú (1. számú forma) igazolványa:

„Jelen igazolvány felmutatója, Pozsonyi Ferenc elvtárs a Jenyiszejszki Kormányzósági Kiürítési Hivatal vezetőjének helyettese, amit aláírásunkkal és pecsétünkkel igazolunk.

Kormányzósági Kiürítési Hivatal Vezetője (aláírás)
Titkárság alosztályának vezetője (aláírás)
Titkár (aláírás)

Pozsonyi elvtársat hamarosan kinevezték Krasznojarszkban a Kormányzósági Kiürítési Hivatal vezetőjévé. Asztankova elvtársnő, aki ezekben az években ugyanebben a városban dolgozott, így emlékezik vissza:

„... Terjedelmében, nagyságában és jelentőségében kiemelkedő munkát végzett Pozsonyi elvtárs Krasznojarszkban a Kormányzósági Kiürítési Hivatal vezetőjeként a volt hadifoglyok és menekültek hazatelepítésével kapcsolatban.

Később, amikor Pozsonyi elvtársat 1922 márciusában kisegítésképpen kinevezték a Krasznojarszki Áttelepítési Állomás vezetőjévé, kolosszális munka hárult reá a Volga-vidékről érkező éhezők tömegeinek fogadása, ellátása és elhelyezése terén. Mindenkit meglepett fáradhatatlan energiája, nem mindennapi adminisztrációs és gazdasági szervezőképessége. Ezen tulajdonságai tették lehetővé számára ennek a hatalmas munkának az elvégzését.

Az áttelepítési állomáson Pozsonyi elvtárs előtt egy kolcsakista hivatalnok, valami Domozirov „gazdálkodott”, aki tudatosan tönkretette az állomás egész gazdaságát, sok értéket eltulajdonított, a teheneket és a lovakat rühel fertőzte meg. A kormányzósági Kiürítési Hivatalban sok idegen elem volt, akik nemhogy segítettek volna Pozsonyit munkájában, hanem inkább zavarták őt annak teljesítésében...”

És ezek még messziről sem ölelik fel mindazokat a feladatokat, amelyeket Pozsonyi Ferenc ezekben az években végzett. Az alábbi okmánymásolatból kitűnik, hogy Pozsonyi ugyanezen a napon, 1921. november 29-én hozzálátott egy igen felelősségteljes és kényes feladat megoldásához. Megkezdte a szovjet szervek rendelkezésében levő magyar túsztisztek kiválogatását avégett, hogy őket az ellenforradalmi magyar burzsoá kormány börtöneiben sínylődő forradalmárokkal kicseréljék.

Világ proletárjai egyesüljete!
Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt
OK(b)P KB Szibériai Irodája
1921. november 29.
Nr 637

MEGBÍZÓLEVÉL

Jelen megbízólevél tulajdonosát, Pozsonyi Ferencet, az OK(b)P KB Szibériai Irodája mellett működő Magyar Területi Iroda képviselőjét az OK(b)P KB Szibériai Irodája és a Szibériai VCSK képviselő megbízta a következőkkel:

1. *Ellenőrizze a Krasznojarszkban csere céljaira biztosítékként hagyott volt magyar túsztisztek csoportját annak a speciális listának az alapján, amelyet a Szibériai VCSK képviselő a Krasznojarszki Kor-*

mányzósági Cseka elnökének átadott és vonja a legszigorúbb felügyelet alá a csoportot.

2. Léptesse életbe a Jenyiszenszki Kormányzóság Cseka közreműködésével a Szibériai VCSK képviselőlet telefonon leadott rendelkezését: a Krasznnojarszkban levő összes magyar tiszt őrizetbevételét, addig, amíg el nem irányítják őket.

3. Vegye számba az OK(b)P Jenyiszenszki Kormányzósági Bizottsága és a Kormányzósági Ellenőrzési Bizottság segítségével mindazokat a volt magyar párttagokat, akiket kizártak a pártból, mivel nem vetették alá magukat az OK(b)P KB mozgósítási parancsának.

Pozsonyi elvtárs kötelezi magát, hogy Krasznnojarszkban marad az OK(b)P KB visszahívó rendelkezésig.

Eredeti példány aláírták: OK(b)P KB Szibbüro titkára

(Szibériai VCSK Elnöke)

(Hodorovszkij)

(Pavlunovszkij)

.....”

Ugyancsak 1921 novemberében ment végbe egész Oroszországban a párttagok felülvizsgálata és a párt sorainak megtisztítása a nem odavaló betolakodó elemektől. A magyar kommunisták között is megtörténik a felülvizsgálat. Előttünk fekszik az OK(b)P KB Szibériai Irodája mellett működő Magyar Területi Iroda titkárának 1921. november 23-án kiadott, 1077. sz. átirata. Így hangzik.

„JENYISZEJSZKI KORMÁNYZÓSÁGI BIZOTTSÁG MELLETT MŰKÖDŐ KORMÁNYZÓSÁGI PÁRTTISZTÍTÓ BIZOTTSÁGNAK

Az OK(b)P KB Szibériai Irodája mellett működő Magyar Területi Iroda közli, hogy a Szibériai Párttisztító Bizottság elismeri a Szibériában tartózkodó magyar kommunisták különleges helyzetét és elégségesnek tartja a Szibériai Szekció ajánlását. Ezért az OK(b)P KB Szibériai Irodája mellett működő Magyar Területi Iroda ajánlja Pozsonyi Ferenc 461115 sz. párttagot, mint jólismert pártmunkást és kéri tagságának megerősítését.

OK(b)P KB Szibériai Irodája mellett működő

Magyar Területi Bizottság titkára

(Weinler) ...”

Pozsonyi elvtárs majd egy évig dolgozott a különböző nemzetiségű volt hadifoglyok Lengyelországba, Csehszlovákiába, Romániába és Magyarországra való hazatelepítése terén. Amint végetért a harctevékenység és a polgárháború Szibériában és a Távols-Keleten, komoly feladatként merült fel a Volga-vidék, az Ural és Közép-Oroszország korábbi éhező menekültjeinek visszatelepítése, akik az éhezés és a pusztulás nehéz éveiben szülőföldjüktől távolra vetődtek. Figyelembe véve Pozsonyi elvtársnak a kitelepítési munka során szerzett tapasztalatát

talatait, visszahívják krasznojarszki utolsó munkahelyéről és kinevezik Novoszibirszkben a Kitelepítési Hivatal vezetőjévé.⁷

Nem nehéz elképzelni, milyen bonyolult és különleges volt a kiürítési munka az éhínség, a pusztulás, a betegségek és az ellenforradalmi banditizmus nyugtalan éveiben.

És ha ezekhez a nehézségekhez hozzávesszük még azt, hogy ezt a munkát a végtelen Szibéria mérhetetlenül hatalmas területein kellett végezni, ahol rendkívül kevés a vasútvonal, ahol egyes pontok között még szekérutak sincsenek, csak a tajga, amely körülveszi a néhány várost és falut, és ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy milyen gyakran kellett átkelni ezen a sűrű növényzettel borított tajgán, akkor még világosabbá válik számunkra a kiürítési munka egész bonyolultsága.

Ettől a fáradságos és felelősségteljes munkától származó erős kimerülés és a korábbi sok sebesülés egyre jobban kezdte éreztetni a hatását. Ezért Pozsonyi elvtársat az Omszki Terület „Karacsinszki tó” üdülőhelyének igazgatóhelyettesi munkájára osztják be, ahol munkájával egyidőben gyógyulásra és pihenésre is lett volna lehetősége.

Azonban ennek az energikus és tevékeny harcos embernek, a volt vörösgárdistának és partizánnak, nem olyan volt a természet, hogy megelégedett volna szolgálati kötelességeinek szűk körével, vagy csak megrongálódott egészségének helyreállításával törődött volna. Pozsonyi természetesen itt is széles körű társadalmi munkát végzett, kormányunk honvédelmi tömegmunkájával kapcsolatos rendezvények propagálásával foglalkozott.

Végetért a polgárháború, kezdtek feledésbe merülni az elkeseredett harcok, végetért a leszámolás az éhséggel és a tüfusszal. A Szovjet Köztársaság előtt a szocialista építés fel-

⁷ A Szibériai Kiürítési Hivatal 1922. november 11-én kelt 63. sz. parancsmásolatának 1. pontja szerint: „A Krasznojarszki Kiürítési Hivatal volt vezetőjét, aki rendelkezési állományba került, kinevezem helyettesemmé és a mai naptól kezdve besorolom a 16. kategóriába. Mint ilyet november 11-től ellátmányban kell részvenni és fel kell venni a szolgálati listára.

Igazolás: Pozsonyi elvtárs 1922. november 11-i jelentése.

Eredetit aláírta: Szibériai Központi Kitelepítési Hivatal különmegbízottja (Zamilkó) . . .”

Érdekes közölni még egy dokumentumot ebből az időszakból. Ezt ugyanaz a különmegbízott adta ki Pozsonyi elvtársnak Novoszibirszkben, akit az OSZFSZK Belügyi Népbiztosság delegált a Szibériai Központi Kiürítési Hivatalhoz:

„1922. november 25.

2657/4029. sz.

SZEMÉLYI IGAZOLVÁNY

A Szibériai Kiürítési Hivatal igazolja, hogy jelen igazolvány felmutatója, Pozsonyi Ferenc, 25 éves, magyar állampolgár, valóban hadifogoly volt az imperialista háborúban, amit aláírásunkkal és pecsétünkkel igazolunk.

Szibériai Központi Kiürítési Hivatal különmegbízottja: (aláírás)

Instruktori osztály vezetője:

(aláírás)

Titkár:

(aláírás)

adatai álltak: véget kellett vetni a pusztításnak, építeni kellett. És az ország az új építkezések állványerdőivel telt meg. Megerősödtek a szovjethatalom helyi szervei, amelyek hivatása volt az, hogy figyelemmel kísérjék és megvalósítsák ezt a számukra merőben új és felelősségteljes munkát. Erre a feladatra a legállhatatosabb és leghűbb embereket válogatják ki. Pozsonyi elvtárs — egészségének helyreállta után — beleegyezik abba, hogy az Omszki Terület Tatárszki Járási Végrehajtó Bizottságának felelős titkáráként dolgozzék. Hamarosan megbízzák még ugyanennek a Tatárszki Járási Végrehajtó Bizottságnak az ügyintézői tisztével is. Ennek a munkának akkoriban olyan nagy jelentőséget tulajdonítottak, hogy végzőit mozgósítás esetén a katonai szolgálat alól felmentették.

Két éven keresztül, 1924—25-ben dolgozott Pozsonyi elvtárs a Tatárszki Járási Végrehajtó Bizottságnál. Ezután hasonló munkára Tulunba került. Éppen ezekben az években derült ki, hogy a korábbi gyakori kiküldetések és Szibéria egymástól távol eső falvaiba és városaiba való sűrű kiszállások miatt Pozsonyi elvtárs nem fizette elég rendszeresen a párttagsági díjat, így a párt soraiból automatikus kizárásának lehetősége merült fel. Pozsonyi elvtárs, ahelyett, hogy a legenergikusabban harcolt volna párton belüli jogainak helyreállításáért, kispolgári sértődöttséget mutatott a párt iránt, „mintha az vele szemben igazságtalanul viselkedett volna”. Az elkövetkezendő években sem tudott kivetközni ebből a hibájából és élete végéig pártonkívüli maradt. Mindezek ellenére megőrizte a forradalomhoz és a Kommunista Párthoz való hűségét.

Pozsonyi elvtárs életének ehhez az időszakához még egy nehéz megpróbáltatás is fűződik. Sajnos a meglevő dokumentumok és a munkatársak visszaemlékezései alapján nem sikerült megállapítani a valódi okát annak, hogy miért vádolták meg őt „vörös banditizmussal és a hatalommal való visszaéléssel”, amely vádak alapján a Hármasszövetség — bírósági eljárás nélkül — Pozsonyi elvtársat 3 évi száműzésre ítélte az Irkutszki Területen levő Bratszkba.

Pozsonyi elvtárs számára igen nehéz idő volt ez. Az 1926—30-as években Bratszk város, helyesebben akkor még nem város, hanem falu a tajga mélyén húzódott meg, s a legközelebbi nagy várostól 200—250 km-re, a területi központtól pedig 600 km-re volt.

No, de Pozsonyi elvtársnak, az erős jellemű partizánnak és forradalmárnak nem olyan volt a természete, hogy ez a nagy bánat összetörje. Harcolni kezdett a rehabilitációért és ugyanakkor folytatta a munkát. Függetlenül attól, hogy elítélt volt,

Pozsonyi elvtárs továbbra is a rendőrségen dolgozott és környezetének változatlan tiszteletét és bizalmát élvezte.

Bratszkban először a Kerületi Csekánál dolgozik, majd a Kerületi Rendőrség útlevelesztályának vezetője lesz. Egészsége azonban újra megromlik, ezért véglegesen leszerelt a rendőrség állományából és polgári állást vállalt; a helyi középiskola német nyelvszakos tanára lett. Mivel Pozsonyi elvtárs érzi pedagógiai ismereteinek hiányosságait, beiratkozik az Irkutszki Idegennyelvű Pedagógiai Főiskolára levelező hallgatónak.

Pozsonyi elvtárs, mint rendszeren, itt is sok időt és energiát szentel a társadalmi munkára. Szibériának ebben a távoli sarkában, ebben az erdei vadonban Pozsonyi elvtárs kiváló egyénisége nagymértékben rányomja bélyegét azoknak az éveknek kulturális tömegmunkájára. Különböző körök szervezője és vezetője lesz, így például a színjátszó köré, a zenei és tánc-csoporté, a testnevelő köré, stb. Hamarosan Pozsonyi elvtárs lesz a fiatalság kedvence és a bratszki kultúrház rendezvényeinek lelke.

Ugyancsak Bratszkban ezekben az években találkozott és kötött barátságot Pozsonyi elvtárs egy fiatal lánnyal, Marija Pavlovna Karnauhovával, egy szegényparaszt család lányával. Az őket összefűző szoros barátság hamarosan szerelemmé fejlődött. Pozsonyi elvtárs azonban nem tartotta lehetségesnek, hogy összekösse életét a szeretett leánnyal teljes rehabilitációja előtt. Csak azután, hogy elérkezett a rehabilitáció boldog napja, 1930. augusztus 12., határozza el Pozsonyi, hogy feleségül veszi a szeretett leányt és hogy mindvégig Bratszkban marad.

Bratszkban töltött évei alatt Pozsonyi elvtárs mi minden beosztásban nem dolgozott: volt középiskolai tanár, kerületi VB titkár, tervbizottsági elnök, föld- és lakásügyi osztályvezető a kerületi VB-nél, stb.

És elérkeztek az 1929—30-as történelmi évek. Az ország forradalmat élt át a mezőgazdaság területén. Mindenütt megkezdődött a kollektivizálás. A Bratszki Kerület mezőgazdaságában is megtörténtek a kollektivizálás első lépései. A szibériai volt kozákság kulákelemei ezeket az újításokat ellenségesen fogadták. Újra fellángol elkeseredett ellenállásuk, újra kezdődik hol nyíltan, hol titokban a harc a szovjethatalom ellen, újra lázadások és ellenforradalmi felkelések törnek ki, szabotázs és diverzáns akciókat hajtanak végre a még mindig nem teljesen szétzúzott fehérgárdista bandák, amelyek sorait ál-

landóan feltöltik és támogatják a külföldi imperialisták és a helybeli gazdagok és kulákok között levő cinkosaik.

A szovjethatalom szervei újra a kommunistákhoz, a komzomolistákhoz és a volt partizánokhoz fordulnak segítségért. Nem maradhatott nyugodt és közömbös Pozsonyi Ferenc, a volt vöröspartizán sem akkor, amikor a szovjethatalmat újra veszély fenyegette, amikor mindenütt újra vér folyt, a becsületes, a forradalom ügyéért kiálló emberek vére. Pozsonyi Ferenc önkéntesen belép egy osztagba és újra harcba indul az ellenforradalom és a banditizmus ellen.

Ezekre az aggasztó, vészerhes és nehéz napokra Pozsonyi felesége, Marija Karnauhova így emlékszik vissza:

„... Az 1930-as év elején a Bratszki Kerületben egyszerre három volt kolcsakistákból és kulákokból álló banda jelent meg. Pozsonyit küldték a felszámolásukra. Ő ment, nem tekintette fiatal életét, pedig abban az időben sok kiváló emberünk halt meg a banditák kezeitől. Így bátyám is, — aki akkor még 29 éves sem volt — szintén meghalt a fehér banditákkal folytatott harcban. Nehéz napok és álmatlan éjszakák következtek el számomra. Különélésünk néhány hónapig tartott. Végül Pozsonyi visszatérhetett családjához és a békés munkához. De ő csak akkor tért vissza, amikor osztaguk a volt kulákok és kolcsakisták mindhárom bandáját teljesen felszámolta...”

Az országban viharos ütemű építkezés folyt. Így volt ez a távoli Bratszkban is. Pozsonyi elvtárs vezette a munkát a városban az első 10 osztályos iskola, majd az első kerületi kórház és az új kerületi VB székházának építésénél.

Újra széles körű társadalmi munkát végez. Hol népi ülnök, hol társadalmi védő a népbíróságon.

1933. Még mindig nincs nyugalom Bratszk környékén. Ismét fehérgárdista bandák jelennek meg az erdőkben. Újra megindul az önkéntes jelentkezés a még nem teljesen szétzúzott ellenség elleni harcra. Pozsonyi Ferenc újra önként bekapcsolódik ebbe a harcba. Saját maga szervezett osztag élére áll. Így beszél erről Pozsonyi elvtárs felesége, Marija Karnauhova:

„... A férjem nagyon szerette a családját, különösen kisfiát. Ez azonban nem tartotta őt vissza. Mint látják, ezzel sem törődve egy egészen kis létszámú egységgel a legalább 600 főnyi nagy banda ellen indult. Gondolják csak el, milyen veszélyt jelentett ez; az erdő és a tajga, benne erős ellenség, amely oly közel férközött már...”

Pozsonyi Ferenc — otthonhagyva feleségét és első kisfiát, aki még két éves sem volt — több mint három hónapig nem jön elő az erdőből és állandóan egyenlőtlen küzdelmet folytat

az állig felfegyverzett, jól ellátott banditák ellen, akiket a japán imperialisták nevelte, tapasztalt, volt fehér tisztek vezettek.

Maroknyi szovjet hős 600 főnyi banda ellen! De Pozsonyi elvtárs osztagának megsegítésére új osztag érkezik Irkutszkból, amellyel közösen sikerül felszámolni a nagy létszámú, erős bandát.

Valentyin Kronyidovics Jegorov tartalékos ezredes — 1928 óta párttag, nyugdíjas — az elvtársak kérésére nagy örömmel egyezett bele abba, hogy elmondja visszaemlékezéseit Pozsonyi Ferenc harci tevékenységéről, amelyet a bratszki erdőkben 1933—34-ben folytatott. Így emlékezik:

„... 1933-ban a fehérgárdisták akkori fellépéseinek idején és 1934-ben a Bratszki Kerületben lezajlott fegyveres ellenforradalmi felkelés idején Pozsonyi Ferenc a kerületi VB titkára volt. Aktívan résztvett a felkelő bandák felszámolásában.

Pozsonyi elvtársat a helyi szervek is javasolták és így az egyik, fehérbanditák ellen harcoló osztag parancsnokává nevezték ki. Teljesen megfelelt a belévetett bizalomnak, a banditák elleni harcokban a szovjet hazához hű és félelmet nem ismerő hazafinak bizonyult...”

A bandák felszámolása után Pozsonyi elvtárs újra visszatér békés munkájához; a Bratszki Kerületi Tervosztályon gazdasági tervezőként dolgozik. A nyílt harcban legyőzött és szétzúzott kulákok még mindig nem adták meg magukat. Minden erővel szabotálták a szovjethatalom intézkedéseit a gabona-fölöslegek beadására vonatkozóan, megghiúsították a gabonabegyűjtést. És a szovjetszervek újra húséges és bátor fiaikhoz fordultak segítségért a kenyérgabona begyűjtés időbeni és sikeres lebonyolítása érdekében. Ki ne tudná, mennyi hősiességre és igazi bátorságra volt szükség ebben az időben ahhoz, hogy a kulákokat gabonafeleslegeik leadására kényszerítsék. Ez a munka ekkor az olyan kerületekben, mint a bratszki, nem kevesebb veszéllyel járt, mint az egyes, nyílt és közvetlen harc a kulákokkal a harcmezőn. A gabonabegyűjtési megbízott igen gyakran maradt egészen egyedül Szibéria távoli, eldugott sarkaiban a kulákság és a volt fehérgárdisták féktelen, ellenséges és arcátlan elemeivel szemben. Mennyi állhatatosságra, bátorságra és tudásra volt szükség, hogy az ellenséges propagandával megfertőzött, megfélemlített, adósságoktól behálózott és a gazdag kulákoktól anyagilag függő helyi szegény- és középparasztságot megnyerjék. Pozsonyi elvtárs ezt a veszélyes, nehéz és az állam számára oly fontos feladatot becsülettel teljesítette.

Ugyanebben az időszakban, az 1932—33-as években az

egész országban megtörtént a volt vörösgárdisták és vöröspartizánok ismételt nyilvántartásba vétele és részükre új igazolás kiadása. A megfelelő felülvizsgálaton Pozsonyi elvtárs is át-
esett.

Előttünk fekszik az újfajta, volt vörösgárdista és vöröspartizán igazolvány másolata:

1955. sz.

„IGAZOLÁS

Bratszki Kerületi VB.

(A helyi állami szerv megnevezése)

Az 1933. december 25-én kelt 25. sz. jegyzőkönyv 1. pontja alapján Pozsonyi Ferencet — volt vörösgárdistának és vöröspartizánnak ismerjük el.

Bizottság elnökének helyettese (Ivancova)

Bizottság titkára (Samanszkij) . . .”

Mivel Pozsonyi elvtársnak gyakran kellett fegyveres harcban részt vennie, különböző kolcsakista és más ellenforradalmár tiszti- és kulákbandák ellen, szükségésnek tartotta, hogy gondoskodjék családjáról, ha netalán elesne a harcok során. A volt vörösgárdistákhoz és vöröspartizánokhoz való tartozás akkoriban bizonyos kedvezményeket biztosított mind a polgárháborúban részt vevők, mind családtagjaik számára. Ezért nem meglepő, hogy Pozsonyi elvtárs személyi iratai között egy igazolvány másolatát találtuk, amelyet az Irkutszki Terület Bratszki Kerületi Végrehajtó Bizottság állított ki 1934. szeptember 24-én.⁸

1941. július 22-én álnok ellenség tört be hazánk szent földjére. Hitleri hordák tarolták le hazánk földjét, kertjeit. Még alig érkeztek meg a távoli szibériai Bratszkba a fasiszta Németország Szovjetunió elleni hitszegő támadásáról szóló hírek — Pozsonyi Ferenc, az új hazájához hű magyar azonnal beadja a Védelmi Alapba csekély családi értékeit, meleg hol-

⁸ „IGAZOLVÁNY 19. sz.

Kiadva Pozsonyi Ferenc elvtárs családjának — amelynek tagjai: felesége, Karnauhova Marija Pavlovna és fia, Pozsonyi Vlagyimir Francevics — arról, hogy az OSzFSzK Népbiztosok Tanácsa 1930. március 5-én kelt határozata (1930. év Törvénycikkeinek gyűjteménye, 141. szám, 178. cikkely) alapján működő Bratszki Kerületi Bizottság 1933. december 25-én kelt 25. sz. jegyzőkönyvében foglalt határozata alapján megállapítást nyert, hogy Pozsonyi Ferenc Scsetyinkin elvtárs partizánegységének tagja volt.

Ezért Pozsonyi elvtárs családjának fent felsorolt tagjai mindazon kedvezményekre jogosultak, amelyeket a szovjet kormány a volt vörösgárdisták és vöröspartizánok részére biztosít.

Partizán Bizottság Elnöke helyett

Kerületi VB Elnök helyettese

Titkár

(Ivancova)

(Samanszkij) . . .”

mijait, 1260 rubel értékű államkölcson kötvényeit, tehát mind-
azt, amivel akkor a család rendelkezett.

Az álnok ellenség folytatta támadását. Az országot az a veszély fenyegette, hogy elveszti területeit, szabadságát, függetlenségét, elveszíti október vívmányait, amelyekért a magyar Pozsonyi Ferenc is annyi éven keresztül oly nagy odaadással küzdött, vállalva a szovjet néppel a fehér banditák és a kulákok ellen.

És Pozsonyi elvtárs, a volt vörösgárdista és vöröspartizán, a korábbi harcok sebesültje, a másodosztályú hadirokkant állhatatos kérésével ostromolja a Bratszki Kerületi Bizottságot, hogy küldjék őt a frontra. A Kerületi Katonai Bizottság végül is nem tudott tovább ellenállni ennyi hazafiúi érzés láttán és beleegyezett Pozsonyi elvtárs kérésébe, azonban nem a frontra, hanem Irkutzkba, az 540. számú gyárba irányították át. Ez 1942 októberében történt.

Ez a munka — bár egy hadiüzemben folyt — nem tudta kielégíteni a bátor harcost. Pozsonyi elvtárs nem nyugszik mindaddig, amíg nem sikerül neki a frontra mennie, ott is az első vonalba. Pozsonyi elvtárs, a katona-tolmács a korábbiakhoz hasonlóan fáradhatatlan és nem ismeri a félelmet, jóllehet már elmúlt 45 éves és egészségi állapota sem kielégítő. Merészségével magával ragadja a fiatal harcosokat, személye a rendíthetlenség, a bátorság, a kitartás, a haza iránti odaadó hűség követendő példája.

A kurszki kiszögellésnél áttörték az ellenséges gyűrűt. A szovjet hadsereg példátlan erejű ellentámadásba ment át és befejezte a hitlerista csapatok legnagyobb, több százezer főnyi csoportosításának szétzúzását. És újra — mint ez a volgai csata után is történt — tízesével és százasaival esnek fogságba a fasiszta tábornokok és tisztek, százezer számra a katonák. A Führer — aki korábban gyűjtogató és rabló hordái „legyőzhetetlenségével” kérkedett — őrvöngött. A foglyok végeláthatatlan folyamban vonszolták magukat a szovjet hátország mélyére.

Ezekben a harcokban Pozsonyi elvtárs súlyosan megsebesült a lábán. A kórházi gyógykezelés meglehetősen elhúzódott, majd utána 1944 végéig Pozsonyi elvtárs újra folytatta katonai szolgálatát a Szovjet Hadsereg frontcsapatainál. Néhány hónappal a háború befejezése után Pozsonyi Ferenc katonatolmács hazatér otthonába családjához, a megszakított békés munkához.

1945—46-ban Pozsonyi a Bratszki Kerületi Végrehajtó Bizottságon dolgozik a földtagosító osztályon, azután pedig egy

Bratszktól 80 km-re fekvő kolhozba megy és néhány évig könyvelőként dolgozik.

Azonban a 18 sebesülés és sérülés, a nyugtalan, veszélyekkel és nélkülözésekkel teli partizánélet, a háborúban való részvétel, tehát mindaz, amin ez a bátor forradalmár keresztülment, mély nyomot hagyott egészségén. Élete kezdett lassan kialakudni. 1954-ben életének 57. esztendejében Pozsonyi Ferenc meghalt.

A bátor ember és harcos, a párthoz és ügyéhez hű forradalmár halála előtti kívánságát teljesítettük akkor, amikor ezt a vázlatot összeállítottuk róla azzal a céllal, hogy Magyarországon, hazájában hozzátartozói és barátai megtudják, milyen becsületesen élte le harcos életét, hogy az elbeszélés nyomán valaki felismerje őt, hogy kommunista és pártonkívüli bolsevik barátai, volt harcostársai, akikkel a fehérek és a hitleristák ellen harcolt, ha olvasnak róla, visszaemlékezzenek a polgárháború és a Nagy Honvédó Háború nehéz napjaira, s fájdalommal felsóhajtva tiszta szívből mondják: „Valóban jó és igaz ember volt barátunk, Pozsonyi Ferenc, a magyar munkás!”